

ULOGA I PERSPEKTIVA PRIMJENE ODREDABA BONUS-MALUS U OBAVEZNOM OSIGURANJU OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI U FBiH

Amir Zubović, MA, email: zubovic.amir@gmail.com

Euroherc osiguranje d.d. Sarajevo, Vejsila Čurčića 25, Sarajevo, Bosna i Hercegovina

Sažetak: U radu se izlaže postojeća zakonska regulativa vezana za obavezno osiguranje od automobilske odgovornosti u Federaciji Bosne i Hercegovine, podzakonski akti Agencije za nadzor osiguranja u FBiH (odluke, pravilnici i mjerila), Uvjeti, Premijski sistem i Tarifa obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u FBiH. Okosnicu izlaganja čine odredbe bonusa-malusa u obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti u FBiH, praksa na tržištu obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u FBiH do maja 2015. godine, statistički podaci tržišta obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u FBiH do maja 2015. godine, aktivnosti Agencije za nadzor osiguranja u FBiH u maju 2015. godine, praksa na tržištu obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u FBiH od maja 2015. godine, statistički podaci tržišta obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u FBiH od maja 2015. godine. Rad dovodi u vezu ulogu zakonskih regulativa u odredbama bonus-malus u obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti u FBiH sa aktivnostima Agencije za nadzor osiguranja u FBiH i njihovom uticaju na tržište obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u FBiH. U radu se daju efekti i perspektiva primjene odredaba bonus-malus u obaveznom osiguranju od automobilske odgovornosti u FBiH kao korak ka boljem uređenju tržišta osiguranja u FBiH i pripremu za reforme u oblasti osiguranja kao preduslov za ulazak u EU.

Ključne riječi: obavezno osiguranje, automobilska odgovornost, bonus, malus, tržište osiguranja

ROLE AND PERSPECTIVE OF APPLICATION OF PROVISIONS REFERRING TO BONUS MALUS IN COMPULSORY INSURANCE AGAINST AUTOMOBILE LIABILITY IN THE FBiH

Abstract: In this paper, existing legislation concerning compulsory insurance against automobile liability in FBiH is presented (decisions, rulebooks, standards), Condition, Premium systems, Tariff of Compulsory Insurance against automobile liability in FBiH. The backbone of this paper are provisions of bonus-malus in compulsory insurance against automobile liability in FBiH, practice on the market of compulsory insurance against automobile liability until May 2015, statistic data regarding market of compulsory insurance against automobile liability in FBiH until May 2015, activities of the Agency for Surveillance of Insurance in FBiH until May 2015, statistic data regarding market of compulsory insurance against automobile liability in FBiH as of May 2015. This paper brings into connection a role of legislative regulations in bonus-malus provisions in compulsory insurance against automobile liability in FBiH and activities of the Agency for Surveillance of Insurance of FBiH and their impacts on market of compulsory insurance against automobile liability in FBiH. In this paper, other effects as well as perspective of application of bonus-malus provisions in compulsory insurance against automobile liability in FBiH as well as preparations for reforms in the area of insurance as a precondition to joint the EU.

Key words: compulsory insurance, automobile liability, bonus mlaus, market of insurance

1. UVOD

Osiguranje od automobilske odgovornosti predstavlja društveno obrambeni mehanizam kojim se rizik nastanka nepoželjnih posljedica iz prometa na cestama – prometnih nesreća, transferira na djelatnost osiguranja radi “uspostavljanja” sigurnog i adekvatnog obeštećenja

žrtava prometa. Iz tog razloga se i navodi da mu je funkcija izrazito socijalne prirode, jer se s jedne strane, pojavljuje kao “jamac” sigurne naplate pretrpljene štete, a s druge strane kao “jamac” sprječavanja osiromašenja štetnika – pojedinca.

Osiguranje od automobilske odgovornosti se najprije pojavilo kao dobrovoljno osiguranje, no ubrzo se pokazalo da bi bilo nepravedno i nepraktično, ukoliko bi “sigurnost koju ono pruža” ovisila isključivo od “dobre volje” pojedinca da sklopi ili ne sklopi ugovor o osiguranju od automobilske odgovornosti. Iz tog razloga kada su prometne nesreće i njihove posljedice postale društveni problem, pojavile su se ideje da se uvede obavezno osiguranje od automobilske odgovornosti²¹².

Kasnije se pojavio način odobravanja progresivnih mjera za dobre i savjesne vlasnike motornih vozila koji nisu imali prouzrokovanih šteta u vidu nižih cijena osiguranja te regresivnih mjera za nesavjesne vlasnike motornih vozila koji su bili uzročnici šteta u vidu više cijene osiguranja. To je i suština sistema bonus malus u osiguranju od automobilske odgovornosti.

Značaj primjene sistema bonus malus kod osiguranja od automobilske odgovornosti jeste da se na ovaj način pored progresivnih i regresivnih mjera prema vlasnicima motornih vozila preventivno djeluje i utiče na povećanje bezbjednosti u saobraćaju. Učesnici u saobraćaju će na ovaj način biti motivirani da voze opreznije.²¹³

2. ZAKONSKI OKVIR OSIGURANJA OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI

Zakonski okvir osiguranja od automobilske odgovornosti u Federaciji Bosne i Hercegovine propisuje kako rad društava za osiguranje sa sjedištem u Federaciji Bosne i Hercegovine tako i rad podružnica društava za osiguranje sa sjedištem u Republici Srpskoj koje rade na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine²¹⁴.

Zakonski okvir možemo podijeliti po sljedećim skupinama:

- a) Zakonski akti²¹⁵;
- b) Podzakonski akti - Odluke²¹⁶;
- c) Podzakonski akti - Pravilnici²¹⁷;

²¹² Jankovec I., (1997), Obavezno osiguranje za štete od motornih vozila, Beograd, Savremena Administracija, str. 11.

²¹³ Zubović A., (2017), Magistarski rad “Bonus malus u fokusu osiguravateljne industrije na tranzicijskom tržištu sa osvrtom na tržište FBiH”, Travnik, str 51-52.

²¹⁴ Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju FBiH, Članovi 47.-50.,

²¹⁵ Zakonski akti obuhvataju: Zakon o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o društvima za osiguranje u privatnom osiguranju, Zakon o osiguranju od odgovornosti za motorna vozila i ostale odredbe o obaveznom osiguranju od odgovornosti, Zakon o posredovanju u privatnom osiguranju i Zakon o dopuni Zakona o posredovanju u privatnom osiguranju.

²¹⁶ Podzakonske akte odluke donosi Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine i obuhvataju: Odluka o sadržaju police osiguranja od automobilske odgovornosti, Odluka o vrstama osiguranja, Odluka o određivanju iznosa na koji se mora ugovoriti osiguranje od automobilske odgovornosti za motorna vozila, Odluka o izvještajima društava za osiguranje, Odluka dopunama Odluke o izvještajima društava za osiguranje, Odluka o izvještajima posrednika u osiguranju, Odluka o izvještajima Zaštitnog fonda Federacije Bosne i Hercegovine i Odluka o doprinosu Zaštitnom fondu Federacije Bosne i Hercegovine u 2015. godini.

- d) Podzakonski akti – Mjerila²¹⁸;
- e) Uvjeti osiguranja od automobilske odgovornosti²¹⁹, Premijski sistem X-AO za osiguranje od automobilske odgovornosti u Bosni i Hercegovini²²⁰ i Tablice bruto premijskog sistema osiguranja korisnika odnosno vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima²²¹.

Sama činjenica da su obavezna osiguranja regulirana posebnim zakonom, govori o tome koliko je taj segment osiguranja važan u društvu. Važan je zbog toga što je u posljednjih pedesetak godina došlo do velikog razvoja prometa, a time je povećan i rizik stradanja u prometu. Naročito je to vidljivo u cestovnom prometu.²²²

Predmet osiguranja je građanska odgovornost za štete koje nastanu iz upotrebe motornog vozila. Osiguranje se vezuje za vozilo, a osim vlasniku vozila, osiguranje pruža zaštitu od rizika odgovornosti i licu koje upravlja vozilom.

Osiguranje od rizika automobilske odgovornosti, iako je obavezno, ne nastaje na osnovu samog zakona, već zaključivanjem ugovora. Vlasnik vozila ima zakonsku obavezu da zaključi ugovor o osiguranju, a osiguravatelj koji ima dozvolu za obavljanje poslova osiguranja od automobilske odgovornosti, dužan je da sa licem koje podnese ponudu zaključi ugovor o osiguranju.²²³

²¹⁷ Podzakonske akte pravilnike donosi Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine obuhvataju: Pravilnik o načinu upisa i vođenju registra posrednika kod Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, Pravilnik dopuni Pravilnika o načinu upisa i vođenju registra posrednika kod Agencije za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine, Pravilnik o polaganju stručnog ispita za obavljanje poslova posredovanja u osiguranju, Pravilnik o tehničkim pričuvama, Pravilnik o pravima osnivanja i poslovanja podružnica društava za osiguranje u međuentitetskom poslovanju, Pravilnik izmjenama i dopunama Pravilnika o pravima osnivanja i poslovanja podružnica društava za osiguranje u međuentitetskom poslovanju, Pravilnik o evidenciji odštetnih zahtjeva neživotnih osiguranja i Pravilnik izmjeni i dopuni Pravilnika o evidenciji odštetnih zahtjeva neživotnih osiguranja.

²¹⁸ Podzakonske akte mjerila donosi Agencija za nadzor osiguranja Federacije Bosne i Hercegovine obuhvataju: Mjerila za prijenosne premije, Ispravka Mjerila za prijenosne premije i Mjerila za rezerve šteta.

²¹⁹ Ove zajedničke Uvjete za osiguranje od automobilske odgovornosti donio je Upravni odbor Biroa osiguranja Bosne i Hercegovine, u skladu sa članom 67. Zakona o osiguranju imovine i osoba Federacije Bosne i Hercegovine („Službene novine F BiH“ broj 2/95, 6/98 i 41/98) uz suglasnost svojih članova na 9. sjednici održanoj 30.08.1995. godine u Sarajevu a primjenjuje se od 15.09.1995. godine.

²²⁰ Premijski sistem X-AO je donio Upravni odbor Biroa osiguranja Bosne i Hercegovine na sjednici održanoj dana 20.07.1998. godine a na temelju pribavljenog mišljenja Ministarstva financija – Ureda za nadzor broj: 1.0.-021-20/98-1 od 24.06.1998. godine.

²²¹ Tablice bruto premijskog sistema osiguranja korisnika odnosno vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima (za zonu 4. i zonu 5.) donio je Upravni odbor Biroa osiguranja Bosne i Hercegovine na sjednici održanoj dana 20.07.1998. godine a na temelju pribavljenog mišljenja Ministarstva financija – Ureda za nadzor broj: 1.0.-021-20/98-1 od 24.06.1998. godine.

²²² U svijetu godišnje u prometnim nezgodama pogine preko 150.000 ljudi, a njih oko 5 milijuna biva povrijeđeno (Čurković, M., Odgovornost osiguratelja za štetu na temelju obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti, u: Odgovornost za štetu, Inženjerski biro, Zagreb, 2004., str. 150.). Samo na prostoru Europske unije godišnje se dogodi oko 1.300,000 prometnih nesreća, u kojima pogine oko 40.000 ljudi, a oko 1.700,000 njih biva ozlijeđeno. Izravna i neizravna šteta od prometnih nesreća doseže čak 2% proračuna Unije (Pavišić, B., i suradnici, Zakon o sigurnosti prometa na cestama s komentarom, bilješkama i prilogima, Adamić, Rijeka, 2005., str. 10.).

²²³ Pak, J., (2011), Pravo osiguranja, Beograd, Univerzitet Singidunum.

Ugovor o osiguranju se zaključuje u skladu sa Uvjetima osiguranja od automobilske odgovornosti, Premijski sistem X-AO za osiguranje od automobilske odgovornosti u Bosni i Hercegovini i Tablice bruto premijskog sistema osiguranja korisnika odnosno vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima.

Uvjetima je definiran: obim pokrića, isključenja iz osiguranja, gubitak prava iz osiguranja, obaveze osiguranika, obaveze osiguravatelja, teritorijalna važnost osiguranja, početak i prestanak osiguravateljnog pokrića, bonus i malus, ostale odredbe o bonusu i malusu, utvrđivanje premije, plaćanje premije, vraćanje premije, promjena vlasnika vozila, način zaključivanja ugovora o osiguranju, izmjena Uvjeta osiguranja i nadležnost u slučaju spora. Obaveza osiguravatelja je da kod svakog zaključenja police osiguranja od automobilske odgovornosti osiguraniku uruči jedan primjerak Uvjeta osiguranja od automobilske odgovornosti.

Premijski sistem X-AO za osiguranje od automobilske odgovornosti primjenjuje se za osiguranje vlasnika motornih i drugih vozila od automobilske odgovornosti u skladu sa Uvjetima za osiguranje od autoodgovornosti i odredbama o zonama rizika, koji su sastavni dio navedenog Premijskog Sistema. Motorna vozila su svrstana u 11 grupa i to: osobni automobili; teretna vozila; autobusi i sličnih vozila; vučna vozila; specijalna motorna vozila; motocikli i slična vozila; priključna vozila; motorna vozila inozemne registracije; vozila na opravljanju u automehaničarskim i autoremontnim radionicama i radionicama za pranje i podmazivanje vozila; radna vozila i tračna vozila.

Polica osiguranja mora sadržavati sve podatke koji utiču na visinu premije a visina premije se utvrđuje uzimajući u obzir: vrstu i namjenu vozila; tehničke karakteristike vozila (snagu motora, nosivost, radnu zapreminu motora, broj registriranih mjesta u vozilu, broj zaposlenih osoba u radionici); promjenu cijena; jedinicu za zoniranje u kojoj je vozilo registrirano (zonu rizika), odnosno u kojoj je sjedište, boravište ili prebivalište osiguranika, ako se vozilo ne registrira; oblik osiguranja; visinu pokrića; opseg pokrića; broj prijavljenih šteta odnosno tehnički rezultat; trajanje osiguranja i druge osnove kako je naznačeno u Premijskom sustavu. Premija, doplaci i popusti su određeni za jednogodišnje razdoblje, ukoliko nije drugačije ugovoreno, što znači da se polica može zaključiti i na kraće razdoblje.

3. ULOGA I ZNAČAJ BONUSA MALUSA KOD OSIGURANJA OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI

Bonus malus sistem predstavlja utvrđivanje visine premije osiguranja od automobilske odgovornosti za određeno vozilo primjenom odgovarajućeg premijskog stepena, u ovisnosti od toga da li je osiguranik u definiranom prethodnom periodu imao prijavljenu štetu po osnovu osiguranja za to vozilo, a za koju je on odgovoran. Uloga bonus malus sistema jeste da se osiguranici koji nisu imali šteta u prethodnom periodu stimulišu sa nižom premijom osiguranja a osiguranici koji su uzrokovali štete na stvarima ili osobama da se destimulišu višom premijom osiguranja.

Ovakvim stimulativnim i destimulativnim mjerama iskazanim kroz sistem bonus malus imamo značajan uticaj na sigurnost i kulturu u saobraćaju jer su osiguranici zainteresovani da povećaju pažnju prilikom upravljanja motornim vozilom i ne izazivanju štetne događanje. Također, ove mjere daju i elemente pravednosti Premijskom sistemu jer se diferenciraju

osiguranici koji nisu imali štetne događaje od osiguranika koji su ih imali. Prema definiciji bonus je poseban popust ugrađen u cjenik osiguranja od automobilske odgovornosti. Dodjeljuje se osiguraniku koji kroz određeno osigurateljno razdoblje nije imao štete, ili mu je omjer između uplaćene premije i isplaćenih šteta povoljan. Obračunava se godišnje u postotku kod plaćanja premije. Maksimalni bonus koji se može odobriti iznosi 50% od temeljne premije osiguranja od automobilske odgovornosti.

Prema definiciji malus je doplatak na premiju osiguranja. U osiguranju motornih vozila, suprotno od bonusa, malus je represivna mjera u obliku povećanja premije u idućem osigurateljnom periodu za osiguranike koji su u određenom osigurateljnom razdoblju imali štetu ili ostvarili negativan odnos između uplaćene premije i isplaćenih šteta. Dakle, ako ste imali prometnu nesreću koju je pokrila policia osiguranja, tada se kod produživanja police osiguranja obračunava malus.

Utvrđivanje stepena bonus malus u osiguranju od automobilske odgovornosti vrši se na dva načina i to:

- Utvrđivanje premije ovisno o štetnom događaju do 10 vozila;
- Utvrđivanje premije ovisno o štetnom događaju preko 10 vozila.

Premijski sistem X-AO za osiguranje od automobilske odgovornosti u Bosni i Hercegovini koji je na snazi od 20.07.1998. godine u odredbama u glavi III definirao je utvrđivanje visine premije ovisno o štetnom događaju i odnose se na osiguranike koji sklapaju osiguranje za najviše 10 vozila²²⁴.

Ove odredbe se ne odnose na:

- osiguranja od automobilske odgovornosti vlasnika vozila inozemne registracije po premijskoj skupini 08;
- na osiguranje od automobilske odgovornosti automehaničarskih i autoremontnih radionica i radionica za pranje i podmazivanje vozila po premijskoj skupini 09;
- kao i na posebne oblike osiguranja.

Mjerodavno razdoblje promatranja²²⁵ (MRP) je prethodna kalendarska godina a primjenjuje se na osiguranja koja počinju od 01.04. tekuće kalendarske godine do 31.03. naredne kalendarske godine. Kada osiguranik prvi put sklopi osiguranje za vozilo tada plaća premiju 10. stupnja, odnosno plaća punu premiju. Osiguranik prelazi u novi premijski sistem u ovisnosti da li je u mjerodavnom razdoblju promatranja imao isplaćenu štetu ili je šteta u postupku likvidacije. Ukoliko je vozilo bez prekida bilo osigurano najmanje jednu godinu i ukoliko u mjerodavnom periodu promatranja nije bilo šteta koje su isplaćene ili su u postupku likvidacije osiguraniku se za sljedeću godinu osiguranja odobrava jedan premijski stepen niže uzimajući u obzir da je najpovoljniji premijski stupanj 1. koji nosi bonus od 50%.

²²⁴ Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, (1998), Premijski sistem X-AO.

²²⁵ Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, (1995), Uvjeti za osiguranje od automobilske odgovornosti, član 8.

Za svaku štetu koju je osiguravatelj platio ili je u postupku likvidacije u mjerodavnom razdoblju promatranja osiguranik se za narednu godinu osiguranja pomiče tri premijska stupnja više²²⁶. Najnepovoljniji premijski stupanj je 18 koji nosi malus od 150%.

Ukoliko je osiguranik sklopio osiguranje s trajanjem kraćim od godinu dana ovo osiguranje se ne uzima u narednoj godini osiguranja kao temelj za smanjenje premijskog stupnja bez obzira što nije imao isplaćenih šteta ili šteta u postupku likvidacije. U slučaju da je imao isplaćenih šteta ili šteta u postupku likvidacije te štete se uzimaju u obzir za povećanje premijskog stupnja.

U slučaju da je osiguranik do dana sklapanja novog osiguranja u potpunosti regresirao isplaćenu štetu ili štetu koja je u postupku likvidacije, ta šteta se ne uzima u obzir kod određivanja premijskog stupnja osiguranja. Osiguravatelj gubi pravo na zaračunavanje premije višeg stupnja ukoliko to pravo nije iskoristio u roku od tri godine nakon isplate ili likvidacije štete.

U slučaju otuđenja osiguranog vozila, premijski stupanj se ne prenosi na novog vlasnika vozila. Ako osiguranik nakon uništenja, prodaje i slično, ranije osiguranog vozila, osigura drugo vozilo, uzima se u obzir premijski stupanj i kod osiguranja ovog drugog vozila, ako je to vozilo iz iste premijske skupine. Određeni premijski stupanj bonus po ovom temelju jedan osiguranik može koristiti najviše dva puta u toku jedne kalendarske godine. Postotak premijskog stupnja obračunava se od premije temeljnog stupnja za to vozilo. Osiguraniku se priznaje premijski stupanj na temelju potvrde prethodnog osiguravatelja o premijskom stupnju te štetama u odgovarajućem mjerodavnom razdoblju promatranja ili proteklim godinama osiguranje.

Da bi se uklonile različitosti kod sadržaja police osiguranja od automobilske odgovornosti Agencija za nadzor osiguranje Federacije Bosne i Hercegovine je svojim aktom²²⁷ objavila Odluku o sadržaju police osiguranja od odgovornosti za motorna vozila u kojoj je precizirala obavezne elemente na polici osiguranja i to: serijski broj police, ugovorna strana, broj ranije police, vrsta vozila, namjena vozila, rizik obuhvaćen osiguranjem, trajanje osiguranja i vrijeme pokrića, svota osiguranja, premija, datum izdavanja i potpis ugovornih strana i šifra zastupnika. Ovom odlukom Agencija za nadzor osiguranje Federacije Bosne i Hercegovine stvorila je pretpostavku da je bar osnovni set podataka na polici osiguranja od automobilske odgovornosti zajednički kod osiguravatelja koji posluju na području Federacije Bosne i Hercegovine.

4. ANALIZA TRŽIŠTA OSIGURANJA OD AUTOMOBILSKE ODGOVORNOSTI U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Podaci o učešću polica sa dostignutim bonusom od 50% u policama obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti se ne mogu naći u podacima zvaničnih institucija u Federaciji Bosne i Hercegovine.

²²⁶ Grgić., D, Bikić, E., „Razvoj instituta neimovinske (nematerijalne) štete s osvrtom na pravo osiguranja u Bosni i Hercegovini“, Pravna Misao, broj 7-8/2016

²²⁷ Agencija za nadzor osiguranja FBIH, Odluka broj 1.0.-021-586-10/06 od 28.11.2006. godine objavljeno u Službenim novinama Federacije BiH broj 80/06.

U sklopu magistarskog rada²²⁸ „Bonus malus u fokusu osiguravateljne industrije na tranzicijskom tržištu sa osvrtom na tržište FBiH“ izvršeno je anketiranje društava za osiguranje koji posluju na području Federacije Bosne i Hercegovine i to za period od 2012. godine do 2014. godine. Anketom su obuhvaćena društva za osiguranje koja se bave osiguranjem od automobilske odgovornosti i koja su u 2014. godini imala 69,22% učešća na tržištu osiguranja od automobilske odgovornosti Federacije Bosne i Hercegovine.

Pored ostalih pitanja u anketi za ovaj rad su interesantna pitanja „Podaci o broju godišnjih polica osiguranja od automobilske odgovornosti za period 2012. godina - 2014. godina“ i „Podaci o broju polica sa bonusom od 50% za period 2012. godina - 2014. godina“. Analizirajući podatke vezane za godišnje police osiguranja od automobilske odgovornosti i podatke o broju polica sa bonusom od 50% sakupljene u anketi rezultate možemo prikazati tabelarno:

Podatak	2012	2013	2014
Broj godišnjih polica AO	398.113	407.493	400.486
Broj polica AO sa bonusom od 50%	394.856	404.031	396.391
Učešće polica sa bonusom od 50%	99,18%	99,15%	98,98%

Tabela 1: Police obaveznog osiguranja od automobilske odgovornosti u anketi u Federaciji Bosne i Hercegovine za period 2012. godina – 2014. godina

Interesantno za ovaj rad je podatak o učešću polica osiguranja od automobilske odgovornosti sa dostignutim bonusom. Zanimljivo je da su gotovo sve police osiguranja od automobilske odgovornosti imale maksimalni bonus od 50%. Možemo zaključiti da se bonus malus odredbe Premijskog sistema X-AO za osiguranje od automobilske odgovornosti u Bosni i Hercegovini uopće nisu primjenjivale nego je svim osiguranicima dodjeljivan maksimalni bonus od 50% bez obzira da li su u mjerodavnom razdoblju promatranja imali isplaćenih odštetnih zahtjeva ili su vozilo tek kupili.

Udruženje društava za osiguranje u Federaciji Bosne i Hercegovine je još 2009. godine pokrenulo aktivnosti koje bi dovele do poštivanja odredaba bonusa malusa na tržištu u FBiH. U tu svrhu je urađena aplikacija koja je omogućavala jednostavno objedinjavanje podataka iz Liste štetnika društava za osiguranje i jednostavnu pretragu Liste štetnika. S obzirom na to da je stepen razvoja informatičke podrške u osiguravajućim društvima različit, aplikacija je omogućavala unos podataka putem forme na web stranici, putem definisanog Excel formata, putem definisanog CSV formata i putem web servisa. Upiti i rezultati pretrage su se mogli dobiti putem web stranice, putem web servisa i putem SMS poruke. Ovakvo tehničko rješenje je omogućilo da osiguravajuća društva, bez obzira na stepen informatičkog razvoja, mogu

²²⁸ Zubović, A., (2017), Magistarski rad “Bonus malus u fokusu osiguravateljne industrije na tranzicijskom tržištu sa osvrtom na tržište FBiH“, Travnik, str 84-88.

slati i koristiti podatke iz Liste štetnika i mogu integrisati svoje informacione sisteme sa bazom Liste štetnika u Udruženju te automatizirati pretrage.

Tek koncem 2014. godine počele su ozbiljne pripreme za uvođenje poštivanja odredaba bonusa malusa. Udruženje društava za osiguranje u FBiH i Agencija za nadzor osiguranja FBiH su kvalitetno odradile sve neophodne predradnje i početkom mjeseca maja 2015. godine počela je primjena odredaba bonus malus. Agencija za nadzor osiguranja je, u skladu sa svojim ovlastima, uvela obavezu osiguravajućim društvima da kontinuirano dostavljaju podatke²²⁹ o svim urađenim policama osiguranja od automobilske odgovornosti u propisanom formatu te odmah reagovala na uočene propuste. Otvorena je e-mail adresa na koju se mogu dostavljati sva saznanja i pritužbe vezane za primjenu i kršenje odredaba bonus malus²³⁰. Ovakav pristup Agencije doveo je do toga da se na tržištu osiguranja u FBiH počelo sa poštivanjem odredaba bonusa malusa. Udruženje društava za osiguranje je svim osiguravajućim društvima dostavilo Uputstvo za primjenu²³¹ sa izvodima iz Uvjeta osiguranja od automobilske odgovornosti i Premijskog sistema X-AO. Uz izuzetno ozbiljan i profesionalan angažman Agencije za nadzor osiguranja FBiH efekat poštivanja odredaba vrlo brzo je bio vidljiv. Prosječna premija police osiguranja od automobilske odgovornosti počela je rasti.

Analizirajući detaljno police osiguranja od automobilske odgovornosti u FBiH na uzorku od 31% premije u FBiH za razdoblje od maja 2015. godine do aprila 2016. godine, isključujući na posmatranom uzorku porast prosječne premije uzrokovane promjenom strukture portfelja i police koje ne podliježu odredbama bonusa malusa²³². Nakon godinu dana primjene odredaba bonusa malusa došlo se do spoznaje da je prosječna premija porasla za 6,7%. Zanimljivo je da se dvije trećine porasta odnosi na police koje su urađene bez ikakvog bonusa odnosno sa temeljnom premijom a jedna trećina porasta se odnosi na police koje su imale smanjenje stepena bonusa zbog postojanja obrađenih odštetnih zahtjeva u MRP.

Uzimajući u obzir da se u posmatranom periodu realiziralo približno 650.000 polica osiguranja od automobilske odgovornosti u FBiH i premijskog prihoda od približno 188 miliona KM te primjenjujući stopu porasta premije po osnovu poštivanja odredaba bonusa malusa iz spomenute analize lako se zaključi da je pretpostavljeni iznos povećanja premijskog prihoda po osnovu poštivanja odredaba bonusa malusa približno 11,7 miliona KM. Ukoliko znamo da je ukupan porast premijskog prihoda od automobilske odgovornosti u ovom periodu iznosio približno 18 miliona KM jasno se vidi da učešće porasta usljed poštivanja odredaba bonusa malusa u ukupnom porastu premijskog prihoda iznosi visokih 65%.

Treba naglasiti da su troškovi na ostvarenu razliku u povećanju premijskog prihoda po ovom osnovu minimirani i u praksi iznose trošak reosiguranja i trošak provizije za premiju ostvarenu putem vanjske mreže. Ovaj efekat se vrlo pozitivno odrazio na bilance osiguravajućih

²²⁹ Agencija za nadzor osiguranja FBiH, Odluka broj 1.0-059-664/15 od dana 04.05.2015. godine u kojoj je određeno da se u elektronskom obliku dostavljaju podaci o svim urađenim policama osiguranja od automobilske odgovornosti na dnevnom nivou.

²³⁰ Agencija za nadzor osiguranja FBiH, Obavjest broj 1.0-059-664-11/15 od dana 12.05.2015. godine.

²³¹ Udruženje društava za osiguranje u FBiH, Uputstvo za primjenu odredbi o bonusu malusu u osiguranju od automobilske odgovornosti.

²³² Zubović, A., (2017), „Efekti primjene bonusa i malusa“, Svijet osiguranja; broj 2, Vol XIX, str 14-15, Zagreb, Tektus d.o.o. Zagreb i Institut za osiguranje Zagreb.

društava povećavajući prihodovnu stranu a u isto vrijeme zanemarljivo povećavajući rashodovnu stranu.

Drugi efekat je vidljiv u obradi šteta. Smanjuje se broj prijavljenih „bagatelnih šteta“²³³ a počinju se pojavljivati otkupi šteta što je do tada bila potpuna nepoznanica. Osiguranici su počeli shvatati da im je u slučaju manjih materijalnih šteta uzrokovanih saobraćajnom nezgodom finansijski povoljnije pokušati se prvo „dogovoriti na licu mjesta“. Ako to se ne uspiju dogovoriti onda urade otkup štete u osiguravajućem društvu. Shvatili su da je bolje pokušati se „dogovoriti na licu mjesta“ ili izvršiti otkup štete nego tri godine plaćati skuplju premiju osiguranja.

Još jedna zanimljivost je uočena prilikom kupoprodaje motornih vozila. Prije početka poštivanja odredaba bonusa malusa prilikom prodaje vozila raniji vlasnik je uz vozilo u pravilu davao i policu osiguranja i prevod vozila nije se uvijek vršio na novog vlasnika. Od maja mjeseca 2015. godine raniji vlasnici motornih vozila prilikom prodaje počinju vršiti prekid polica kako bi sačuvali dostignuti bonus i prenijeli ga na novo vozilo. Osim prekida police osiguranja od automobilske odgovornosti raniji vlasnici insistiraju na zakonskoj proceduri promjene vlasništva u registru vozila kako bi ostvarili pravo na prenos bonusa ili povrat novca. Ovim se izbjegava situacija koju smo imali da je u registru vozila upisan jedan vlasnik a da je stvarni vlasnik vozila druga osoba.²³⁴

5. ZAKLJUČAK

Neprimjenjivanje odredaba bonusa malusa u osiguranju od automobilske odgovornosti u dužem vremenskom periodu na tržištu Federacije Bosne i Hercegovine osiguravajućim društvima je stvorilo brojne poteškoće u poslovanju. U finansijskom djelu osiguravajuća društva su se odrekla prihoda na koji su imali potpuno pravo što se nepovoljno odrazilo na njihove bilance. U socijalno-društvenom aspektu su izjednačili uzročnike saobraćajnih nezgoda sa vlasnicima motornih vozila koji su se uzorno ponašali u saobraćaju i nisu uzrokovali saobraćajne nezgode pri tome potpuno zanemarujući ulogu bonusa malusa kao progresivne i regresivne mjere prema vlasnicima motornih vozila koja imaju i ulogu da preventivno djeluju i utiču na povećanje bezbjednosti u saobraćaju.

Od maja mjeseca 2015. godine, uz snažnu podršku Agencije na nadzor osiguravajućih društava Federacije Bosne i Hercegovine, na tržištu FBiH se počinju primjenjivati odredbe bonusa malusa u osiguranju od automobilske odgovornosti. Pozitivni efekti su odmah vidljivi i ogledaju se u povećanju prosječne premije osiguranja od automobilske odgovornosti, smanjenju prijavljivanja „bagatelnih šteta“ i ažurnijoj evidenciji vlasnika motornih vozila u registru motornih vozila. Ovi pozitivni efekti su doveli do poboljšanja bilancnih pozicija osiguravajućih društava posebno u jačanju tehničkih rezervi što daje dodatnu sigurnost učesnicima u saobraćaju da će u slučaju nezgode biti u mogućnosti da se adekvatno obeštete.

Posmatrajući nastavak primjene odredaba bonusa malusa u osiguranju od automobilske odgovornosti do trećeg kvartala 2017. godine primjetan je isti pozitivan trend koji daje jasnu

²³³ **Bagatelna šteta** (engl. *minor loss*, njem. *Bagatellschaden*), je materijalna šteta manje visine u kojoj njihova visina ne doseže ni visinu troškova kojom bi se utvrdila visina obaveze iz osiguranja.

²³⁴ Zubović, A., (2017), „Efekti primjene bonusa i malusa“, Svijet osiguranja; broj 2, Vol XIX, str 14-15, Zagreb, Tektus d.o.o. Zagreb i Institut za osiguranje Zagreb.

perspektivu primjene u budućem periodu. Sama primjena bonusa malusa je dovela do uređivanja tržišta osiguranja u FBiH i to je korak u pozitivnom smjeru ka pripremi za reforme u oblasti osiguranja koje su neminovne na putu za ulazak u EU.

LITERATURA

- [1] Ćurković, M., (2007), *Obvezna osiguranja u prometu*, Zagreb, Inženjerski biro
- [2] Ćurković, M., (2004), *Odgovornost za štetu*, Zagreb, Inženjerski biro
- [3] Ilić, J., (1992), *Obavezno osiguranje motornih vozila prema propisima i sudskoj praksi*, Zagreb, Inženjerski biro
- [4] Pak, J., (2011), *Pravo osiguranja*, Beograd, Univerzitet Singidunum
- [5] Pavišić, B., et al., (2005), *Zakon o sigurnosti prometa na cestama s komentarom, bilješkama i priložima*, Rijeka, Adamić
- [6] Zubović, A., (2017), *Magistarski rad Bonus malus u fokusu osiguravateljne industrije na tranzicijskom tržištu sa osvrtom na tržište FBiH*, Travnik
- [7] Zubović, A., (2017), „Efekti primjene bonusa i malusa“, *Svijet osiguranja*; broj 2, Vol XIX, str 14-15
- [8] Grgić, D, Bikić, E., „Razvoj instituta neimovinske (nematerijalne) štete s osvrtom na pravo osiguranja u Bosni i Hercegovini“, *Pravna Misao*, broj 7-8/2016
- [9] Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, (1995), *Uvjeti osiguranja od automobilske odgovornosti*, Sarajevo
- [10] Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, (1998), *Premijski sistem X-AO za osiguranje od automobilske odgovornosti u Bosni i Hercegovini*, Sarajevo
- [11] Biro osiguranja Bosne i Hercegovine, (1998), *Tablice bruto premijskog sistema osiguranja korisnika odnosno vlasnika motornih vozila od odgovornosti za štetu pričinjenu trećim licima*, Sarajevo